

Doporučení pro firmy v EU: návod k posouzení rizik obcházení protiruských sankcí

V souvislosti s invazí Ruska na Ukrajinu se Evropská unie dlouhodobě snaží cílit na Rusko pomocí systému sankcí. Ty mají za cíl omezit ruský finanční sektor a limitovat tak jeho schopnost nadále financovat jeho expanzivní politiku. Rusko se pomocí různých triků a právně-finančních klíčků snaží tyto sankce obejít.

Evropská unie proto vydala doporučení, které pomůže firmám udržet své obchodní aktivity v souladu se sankcemi, které jsou pro ně jako součást unijního práva závazné.¹ Následující text je stručným shrnutím původního anglického textu, který má za cíl posílit povědomí o těchto doporučeních u relevantní části veřejnosti. Pro detailnější informace doporučujeme nahlédnout do anglického originálu.

Identifikace rizik pro obejití sankcí

Firmy operující v hospodářském prostoru EU by měly identifikovat a vyhodnotit riziko potenciální snahy obejít sankce a měly by se snažit toto riziko podchytit.

- **Identifikace slabin a rizik:** Rizikem je myšlen způsob, jakým mohou ohrožující entity najít zranitelné místo v sankčním systému. Firmy v EU by měly mít přehled o hlavních technikách používaných Ruskem k obejití sankcí. To se týká například:
 - a) výrobců polovodičů,
 - b) výrobců, co vyrábí zboží uvedené v seznamu prioritních bojových materiálů,
 - c) výrobců produktů vyrobených v EU s velmi specifickým celním zařazením nebo
 - d) výrobců produktů, které se dají snadno zaměnit za výrobky nezatížené sankcemi. A nakonec také
 - e) organizátoři kontejnerové přepravy za hranice EU.
- **Analýza rizik:** Tím je myšlena zejména analýza rizik, která se vyskytují v daném průmyslovém odvětví. Např. riziku převážení zboží do Ruska přes třetí zemi lze zabránit: zvýšením hodnocení rizik vyškolenými pracovníky, sledováním smluvních ujednání pro zákazníky a obchodní partnery, ad.
- **Návrh zmírňujících opatření:** S jakými státními orgány můžeme spolupracovat? Jakými opatřeními můžeme rizika zmírnit?
- **Implementace zmírňujících opatření**
- **Pravidelné aktualizace:** Pro jejich efektivitu je nutné se neustále informovat o nových rizicích a aktualizaci sankčních seznamů.

¹ Sanctions: Commission publishes guidance to help European operators assess sanctions circumvention risks, 7. 9. 2023,

https://finance.ec.europa.eu/news/sanctions-commission-publishes-guidance-help-european-operators-assess-sanctions-circumvention-risks-2023-09-07_en

Zvýšená náležitá opatrnost

Přestože neexistuje jediný způsob, jak zachovávat náležitou opatrnost, tak by firmy v EU měly, poté co náležitě vyhodnotí rizika, nastavit svoje fungování, aby se pokusily těmto hrozbám k obcházení sankcí zabránit. Tento přístup by měl být aplikován zejména v odvětvích, která jsou nejvíce ohrožena obcházením sankcí. Je třeba správně vyhodnocovat rizika a mít připravený systém k jejich prevenci (zvýšená náležitá opatrnost).

- I. **Obecné příklady dobré praxe.** Protože neexistuje jeden jediný způsob, jak ochránit každé průmyslové odvětví, lze uvést několik obecných doporučení, která mohou být zavedena při implementaci opatření. Pro zajištění zvýšené opatrnosti a to na různých úrovních:

- a. **Na úrovni stakeholderů**

Předchozí transakce firmy, interní kontrolní systém firmy, relevantní stakeholderi pro danou firmu, propojení na klíčové firmy, které jsou cílem sankcí EU, známost firmy (z hlediska její věrohodnosti), změna vlastnické struktury v poslední době, ověřitelnost skutečného vlastníka.

- b. **Na úrovni transakcí**

- i. Destinace a původ zboží, tranzitní země a blízkost těchto zemí Rusku či Bělorusku nebo jejich pravidelní dovozci, složitost užitých cest, změna hodnoty zboží od zavedení sankcí, změna způsobu platby či platby od zavedení sankcí, obchodní důvod transakce, použití komplexního finančního mechanismu, který neodpovídá typu transakce, nějaké neobvyklé ustanovení ve smlouvě.

- c. **Na úrovni zboží**

- i. Aplikace sankcí či kontroly exportu/importu ze strany EU na zboží, bojové zboží na seznamu s vysokou prioritou, zboží na seznamu ekonomicky kritického zboží, zboží rozložitelné na oddělitelné součástky, zboží podobné sankcionovanému zboží, zboží posílané přes Rusko či Bělorusko nestandardní či neekonomickou cestou, export do zemí neaplikujících sankce².

- II. **Příklady dobré praxe z hlediska reakce na obcházení sankcí**

- a. **Obchod: prevence potenciálního dovozu zboží do Ruska přes třetí země**

- i. Znalost obchodního partnera v případě exportu sankcionovaného zboží a jeho schopnost zaručit dodržování sankcí v podobě neprodávání zboží třetím stranám a neexportování do Ruska, Běloruska nebo zemí, které neaplikují sankce³ (skrže například ustanovení ve smlouvě).
 - ii. Pokud se zboží dostane do Ruska, mohou kompetentní orgány vyhodnotit chybu na straně firmy v podobě nezajištění zvýšené opatrnosti jako porušení práva EU. Jakékoliv pochybnosti by měly být okamžitě nahlášeny celním orgánům.

- b. **Bankovní a finanční sektor: užití korespondenčních bank**

- i. Transakce, které spoléhají na korespondenční účty a banky, jsou rizikové z hlediska potenciálního porušení sankcí. Proto by banky, které tyto služby poskytují pro jiné banky, měly mít nastavený systém za účelem zajištění

²<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2022.145.01.0001.01.FNG&toc=OJ%3AC%3A2022%3A145%3ATO>

³<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2022.145.01.0001.01.FNG&toc=OJ%3AC%3A2022%3A145%3ATO>

zvýšené opatrnosti. Rizika se mění vzhledem k profilu poskytující banky. Je proto účelné nejen náležitě prozkoumat zemi, kde se banka poskytující službu vyskytuje a situaci na jejím trhu, ale zjistit typ poskytované aktivity, její očekávanou délku a důvod. Případně jak funguje dohled jurisdikce, ve které banka operuje.

Varovné signály ukazující na možné porušení sankcí vzhledem k obchodním partnerům a zákazníkům

- nepřímé transakce
- nový obchodní vztah/transakce ze zemí, které jsou známy jako „ústředí obcházení sankcí“ a zboží na seznamu bojového materiálu s vysokou prioritou
- korporátní struktura, která je napojená na Rusko a neodpovídá profilu zákazníka
- nedávná fúze s firmou, která je ze sankcionované země
- firmy s krátkou historií
- firmy na adrese s mnoha dalšími firmami
- změny ve vlastnické struktuře
- změny konečného vlastníka krátce před nebo po zavedení sankcí
- pohyb s majetkem ze strany sankcionované osoby nebo jejich rodinným příslušníkem
- převod akcií ze sankcionovaných firem do nesankcionovaných firem, které mají společné majitele či sídlí na stejné adrese
- potenciální kontrola sankcionovanou osobou i přes nepřímé vlastnictví firmy
- CEO není k dispozici pro konzultace (komunikace probíhá přes obyčejného zaměstnance nebo advokáta)